

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

III. ÚS 299/2023-18

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla a sudcov Petra Straku (sudca spravodajca) a Martina Vernarského v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], zastúpeného Advokátskou kanceláriou JUDr. Radomír Bžán, s. r. o., Námestie Ľ. Štúra 2, Bratislava, proti rozsudku Krajského súdu v Prešove č. k. 4Cob/25/2018-1721 z 25. marca 2021 a uzneseniu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 5Obdo/33/2021 z 24. novembra 2022 takto

r o z h o d o l :

1. Ústavnú sťažnosť **p r i j í m a** na ďalšie konanie v celom rozsahu.
2. **O d k l a d á** vykonateľnosť rozsudku Krajského súdu v Prešove č. k. 4Cob/25/2018-1721 z 25. marca 2021 v rozsahu jeho II. a IV. výroku do právoplatnosti rozhodnutia Ústavného súdu Slovenskej republiky vo veci samej.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 16. marca 2023 domáha vyslovenia porušenia svojich základných práv podľa čl. 20 ods. 1 a čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a svojho práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) rozsudku Krajského súdu v Prešove (ďalej len „krajský súd“) č. k. 4Cob/25/2018-1721 z 25. marca 2021, ako aj uzneseniu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) č. k. 5Obdo/33/2021 z 24. novembra 2022. Sťažovateľ navrhuje prijať sťažnosť v celom rozsahu a odložiť vykonateľnosť napadnutého rozsudku v rozsahu jeho II. a IV. výroku, napadnuté uznesenie zrušiť a vec vrátiť súdu na ďalšie konanie. Následne napadnuté uznesenia a napadnutý rozsudok v rozsahu zmeňujúceho výroku (II. a IV. výroku) zrušiť a vec vrátiť na ďalšie konanie, zároveň sťažovateľovi priznať náhradu trov konania.

2. Sťažovateľ zároveň ústavný súd požiadal o odklad vykonateľnosti napadnutého rozsudku krajského súdu v rozsahu zmeňujúceho výroku (t. j. v rozsahu II. a IV. výroku) a výroku o náhrade

trov konania, pretože hrozí, že v priebehu konania o ústavnej sťažnosti bude predmetná suma vymožená a zároveň dôjde k ukončeniu konkurzu úpadcu po speňažení majetku úpadcu a uspokojení veriteľov. Následne by sťažovateľ po prípadnom kasačnom rozhodnutí ústavného súdu už nemal ako spätne sa domáhať takto uhradenej sumy, a teda tento zásah by sa stal nezvratným. Uvedené by zároveň zmarilo účel samotnej ústavnej sťažnosti sťažovateľa.

3. Z ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že spoločnosť [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] (ďalej aj „úpadca“), a sťažovateľ uzatvorili 13. júla 1995 nájomnú zmluvu v znení príslušných dodatkov.

4. Predmetom nájomnej zmluvy bolo prenechanie tepelného hospodárstva pre účely zabezpečenia dodávky tepla a teplej úžitkovej vody a činností potrebných na prevádzkovanie tepelných zariadení úpadcovi. Podľa tejto zmluvy mal úpadca platiť žalovanému nájomné len ako zložku odpisov s tým, že zložka vlastného nájomného bola suma 100 000 Sk ročne. Zároveň sa obe zmluvné strany zaviazali, že všetky zdroje získané z tepelného hospodárstva reinvestujú do tepelného hospodárstva, ktoré je predmetom nájomnej zmluvy (IV. Osobitné ujednania, ods. 7).

5. Úpadca teda získal tepelné hospodárstvo, ktoré mohol prevádzkovať a inkasovať zaň tržby len za nájomné vo výške odpisov, ktoré by inak mohol vykonávať žalovaný, a preto sa zaviazal okrem iného aj podľa čl. IV ods. 7 nájomnej zmluvy reinvestovať zdroje získané z tepelného hospodárstva naspäť do tepelného hospodárstva. Konal tak okrem iného aj preto, že vedel, že rekonštrukciu tepelného hospodárstva si bude môcť účtovať v cene tepla v zmysle výmeru R-1/1996.

6. V súlade so svojou povinnosťou v zmysle nájomnej zmluvy úpadca uzatvoril zmluvu o dielo, predmetom ktorej bola adaptácia, resp. rekonštrukcia tepelného hospodárstva. Sťažovateľ bol vlastníkom nehnuteľnosti a pôvodnej kotolne, na ktorej sa dielo vykonávalo, a rovnako bol aj účastníkom zmluvy o dielo. V čl. XV ods. 3 zmluvy o dielo bolo dohodnuté, že v prípade, ak dôjde po dobu platnosti tejto zmluvy z akýchkoľvek dôvodov k ukončeniu platnosti nájomnej zmluvy, vstupuje dňom nasledujúcim po dni ukončenia platnosti nájomnej zmluvy do práv a povinností vyplývajúcich pre objednávateľa (úpadcu) zo zmluvy o dielo v plnom rozsahu vlastník (sťažovateľ), pokiaľ nebude dohodnuté inak. Sťažovateľ vypovedal nájomnú zmluvu k 31. augustu 2001 z dôvodu neplatenia nájomného úpadcom, v dôsledku čoho v zmysle čl. XV ods. 3 zmluvy o dielo vstúpil do práv a povinností objednávateľa (úpadcu) sťažovateľ (žalovaný).

7. Žalobca (správca konkurznej podstaty úpadcu) sa žalobou podanou 7. júla 2003 domáha žalovanej sumy z titulu bezdôvodného obohatenia na tom skutkovom základe, že časť diela (v zmysle zmluvy o dielo) uhradil úpadca v čase, keď bol objednávateľom, čím sa mal sťažovateľ (žalovaný) bezdôvodne obohatiť.

8. Okresný súd svojím prvým rozsudkom č. k. 15Cb/109/2003-169 z 24. júna 2005 žalobu zamietol. Krajský súd následne svojím v poradí prvým rozsudkom č. k. 4Cob/72/05-206 z 26. januára 2006 potvrdil prvý rozsudok okresného súdu v časti týkajúcej sa žalovaného v druhom rade, avšak v časti týkajúcej sa sťažovateľa ho zmenil tak, že žalobe vyhovel. Najvyšší súd následne uznesením č. k. 6Obdo/18/2006-256 z 12. júla 2007 zrušil prvý rozsudok krajského súdu a vrátil vec na ďalšie konanie. Krajský súd následne uznesením č. k. 4Cob/83/2007-296 z 26. novembra 2007 zrušil prvý rozsudok okresného súdu a vrátil vec tomuto súdu na ďalšie konanie.

9. Okresný súd aj v poradí druhým rozsudkom č. k. 15 Cb/109/2003-390 z 10. júla 2009 žalobu zamietol. Krajský súd v poradí druhým rozsudkom č. k. 4Cob/67/2009-681 zo 14. apríla 2011 zmenil druhý rozsudok okresného súdu tak, že žalobe opätovne vyhovel. Najvyšší súd druhým uznesením č. k. 5Obdo/1/2012-783 z 30. apríla 2012 zrušil druhý rozsudok krajského súdu a vrátil vec na ďalšie konanie. Následne krajský súd uznesením č. k. 4 Cob/45/2012-805 zo 4. júla 2012 zrušil druhý rozsudok okresného súdu v predmetnej veci a vrátil vec späť.

10. Okresný súd tretím rozsudkom č. k. 15Cb/109/2003-847 z 25. apríla 2013 žalobe žalobcu vyhovel. Rozsudkom krajského súdu č. k. 4Cob/49/2013-951 z 20. mája 2014 bol tretí rozsudok okresného súdu potvrdený. Uznesením najvyššieho súdu č. k. 5Obdo/49/2014-2013 z 30. júla 2015 došlo k zrušeniu v poradí tretieho rozsudku krajského súdu, ako aj tretieho rozsudku okresného súdu a vráteniu veci na ďalšie konanie.

11. V poradí štvrtým rozsudkom okresného súdu č. k. 12Cb/2/2017-1173 z 11. mája 2018 bola žaloba v predmetnej veci zamietnutá. Krajský súd následne svojím štvrtým rozsudkom rozsudok okresného súdu sčasti zmenil tak, že žalobe vyhovel. V napadnutom rozsudku vyslovil právny názor, podľa ktorého zmena subjektu na strane objednávateľa v rámci zmluvy o dielo (z úpadcu na žalovaného), ktorá bola samotnou zmluvou o dielo predpokladaná v čl. XV ods. 3, mala za následok, že právny dôvod platieb splátok ceny za dielo realizovaných úpadcom ako pôvodným objednávateľom odpadol. Krajský súd teda konštatoval, že bezdôvodné obohatenie vzniklo na základe ustanovenia platnej a účinnej zmluvy o dielo, a nie na mimozmluvnom základe.

12. Proti napádanému rozsudku krajského súdu podal sťažovateľ dovolanie podľa § 420 písm. f) Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“), ako aj § 421 písm. a) a b) CSP, v ktorom predložil dve otázky. Podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP s poukazom na uznesenie najvyššieho súdu č. k. 7Cdo 85/2013 z 9. apríla 2013, v zmysle ktorého vzniká záväzok vydať bezdôvodné obohatenie mimozmluvne za splnenia zákonom ustanovených podmienok, položil sťažovateľ otázku „*Môže dôjsť k vzniku bezdôvodného obohatenia na zmluvnom základe?*“. Druhá otázka položená sťažovateľom v dovolaní podľa § 421 ods. 1 písm. b) mala takéto znenie: „*Považuje sa za plnenie z právneho dôvodu, ktorý odpadol v zmysle § 451 ods. 1 Občianskeho zákonníka aj plnenie zo zmluvy v situácii, keď zmluva, z ktorej sa plnilo, prestáva byť záväzná iba voči danému subjektu, ktorý plnil, v dôsledku touto zmluvou vopred predpokladanej zmeny subjektu zmluvy?*“

13. Najvyšší súd podané dovolanie napadnutým uznesením odmietol.

14. Proti napadnutým rozhodnutiam podal sťažovateľ túto ústavnú sťažnosť, v ktorej argumentuje:
a) Najvyšší súd sa podstatnými výhradami obsiahnutými v dovolaní týkajúcimi sa ním položených právnych otázok odmietol čo i len zaoberať, a to bez náležitého zdôvodnenia. V rámci odôvodnenia dal len nezrozumiteľnú, nelogickú až tautologickú odpoveď, ktorou sa vyhol meritórnemu prieskumu oboch nastolených právnych otázok.

b) Prevod ani eventuálne prechod práv, ku ktorému dochádza v dôsledku zmeny subjektu na strane objednávateľa, nemá takú povahu ako rozväzovacia podmienka či odstúpenie od zmluvy, v dôsledku ktorých právny dôvod plnení podľa zmluvy spätne odpadá. Právny vzťah medzi stranami zmluvy o dielo sa zmenou subjektu na strane objednávateľa nezmenil, poskytnuté plnenia nestratili svoj právny dôvod (zmluvný základ), a preto v tomto prípade súdy uplatnený nárok nemali posúdiť ako bezdôvodné obohatenie vzniknuté z právneho dôvodu, ktorý odpadol.

c) Vo vzťahu k druhej sťažovateľom nastolenej otázke nemožno súhlasiť so záverom najvyššieho súdu o jej hypotetickosti s poukazom na to, že kľúčovou je skutková otázka (prepojenosť zmluvy o dielo s nájomnou zmluvou s právnym následkom spojeným s jej zánikom a zistenie, či žalobca v rozhodnom čase reálne plnil zo zdrojov získaných z tepelného hospodárstva), ktorej relevancia však v skutočnosti závisí od odpovede na sťažovateľom položenú právnu otázku, ktorá sa týka priamo právneho posúdenia následkov tejto prepojenosti. Zánik postavenia objednávateľa totiž nepredstavuje odpadnutie právneho dôvodu podľa § 451 Občianskeho zákonníka.

d) Záver krajského súdu, podľa ktorého v dôsledku zmeny subjektu na strane objednávateľa došlo k tomu, že právny dôvod plnení žalobcu, ktoré uskutočnil ešte ako objednávateľ podľa zmluvy o dielo, odpadol, a to napriek tomu, že k zániku zmluvy o dielo nedošlo, je nesprávny. Ponímanie odpadnutia právneho dôvodu je nutné interpretovať v objektívnom slova zmysle, t. j. právny dôvod odpadne vtedy, ak predmetný právny úkon prestane existovať, resp. ak dôjde k zániku záväzku ako takého.

e) Zmena objednávateľa bola v zmluve o dielo, ktorej stranou bol úpadca, vopred predpokladaná skutočnosť, na ktorej sa so žalovaným dohodol. Takáto zmena v spojení s povahou platieb za dielo v zmysle zmluvy o dielo, podnikateľské riziko zmluvných strán predpokladané samotnými zmluvami, to všetko poukazuje na neudržateľnosť právneho názoru krajského súdu, podľa ktorého sa platby úpadcu v dôsledku zmeny subjektu zmluvy o dielo stali plneniami z právneho dôvodu, ktorý odpadol.

f) Predmetnú situáciu je možné prirovnať k prípadom postúpenia pohľadávky či prevzatia dlhu, ktoré nevedú k odpadnutiu právneho dôvodu a zároveň predpokladajú možnosť, avšak nie povinnosť regulovania vzájomného vysporiadania. Pokiaľ sa ale strany sporu nedohodli na žiadnom vysporiadaní pre prípad prechodu práv a povinností vyplývajúcich zo zmluvy o dielo v dôsledku zániku nájomnej zmluvy, žalobcov nárok nemôže mať žiadny právny základ.

g) Zaplatením časti ceny diela úpadcom pohľadávka zhotoviteľa v zaplatenej časti zanikla splnením, t. j. že v čase prechodu práv a povinností na žalovaného (sťažovateľa) neexistovala a predmetom prechodu bola len nezaplatená časť ceny diela.

h) Žalobca sa v zásade snaží nahradiť absenciu vzájomnej dohody strán sporu týkajúcej sa finančného vyrovnania pre predpokladaný prípad prechodu práv a povinností konštrukciou o odpadnutí právneho dôvodu, ktorá však vôbec neseďí a nie je správna.

i) Ak vôbec vznikla medzi stranami sporu nejaká nerovnováha v majetkovej sfére ako predpoklad bezdôvodného obohatenia (podľa sťažovateľa nevznikla), nemožno povedať, že by táto vznikla z právneho dôvodu, ktorý odpadol. Táto je nanajvýš dôsledkom podnikateľského rizika, ktorého si úpadca musel byť pri uzatváraní nájomnej zmluvy a zmluvy o dielo vedomý, pričom prenos následkov jeho vlastných pochybení na sťažovateľa, k čomu smeruje aj napádaný rozsudok krajského súdu (a napádané uznesenie), nemožno subsumovať pod inštitút bezdôvodného obohatenia.

j) Najvyšší súd sa v odôvodnení napadnutého uznesenia nedostatočne vysporiadal s jeho argumentáciou týkajúcou sa rozporuplného posúdenia vlastníctva predmetu diela a posúdenia čl. VII bod 7 zmluvy o dielo, podľa ktorého sa vlastníkom diela mal stať úpadca. Pri pasívnej vecnej legitímácii sťažovateľa súdy dielo považovali za súčasť nehnuteľnosti sťažovateľa (bod 73 napadnutého rozsudku), avšak pre účely posúdenia nároku žalobcu súdy za rozhodujúce považovali to, že dielo sa podľa zmluvy o dielo malo stať vlastníctvom žalobcu, t. j. dielo bolo posúdené ako samostatná vec, resp. samostatný predmet práv (body 78 a 79 napadnutého rozsudku). V dôsledku

výpovede nájomnej zmluvy sťažovateľom však nenadobudol žalobca uvedené dielo, ktoré je aktuálne vo vlastníctve [REDAKOVANÉ]

k) Najvyšší súd sa riadne nevysporiadal ani s jeho argumentáciou týkajúcou sa odôvodnenia bezdôvodného obohatenia, keďže v napadnutých rozhodnutiach chýba podporná právna argumentácia pre záver, že v predmetnej veci išlo o plnenie z právneho dôvodu, ktorý odpadol. Právnym dôvodom plnení úpadcu bola zmluva o dielo, a preto v tomto prípade nemožno hovoriť o odpadnutí právneho dôvodu, ten i naďalej po zmene subjektu zmluvy o dielo pretrvával. Súdny zúčastnený na rozhodovaní v tejto veci sa vôbec nezaoberali predpokladmi vzniku bezdôvodného obohatenia.

l) V dôsledku postupu krajského súdu bola rovnosť strán v konaní iluzórnou. Prejavom tohto tvrdenia je neprípustný presun dôkazného bremena na sťažovateľa (posúdenie dôsledného zvážania finančnej situácie úpadcu pred pristúpením k rekonštrukcii kotolne), rozdielne vykladanie otázky vlastníctva diela, výklad pochybení úpadcu v neprospech sťažovateľa (zlé ekonomické výsledky podniku úpadcu, nedojednanie úpravy vysporiadania v prospech úpadcu), a napokon nepoužitie znaleckého posudku predloženého sťažovateľom pre výpočet bezdôvodného obohatenia.

m) V rozpore s kasačným zrušujúcim uznesením najvyššieho súdu (bod 20) považoval krajský súd za rozhodujúce v predmetnej veci to, či peňažné prostriedky úpadca získal z podnikateľskej činnosti tepelného hospodárstva, ale za relevantnú považoval diametrálne odlišnú skutočnosť, a to celkové hospodárske výsledky úpadcu.

n) Súdny nezohľadnili, že úpadca mal zdroje z nájmu a prevádzky tepelného hospodárstva (podľa znaleckého posudku č. 12/2010 Ing. Anny Mamajovej pri zohľadnení obdobia rokov 1995 až 2001), ktoré mohol a mal použiť na splátky za cenu diela. Krajský súd však v bode 83 len uviedol, že tento zisk reálne neexistoval, resp. bol spotrebovaný na iný účel.

o) Súdny sa nevysporiadali s argumentáciou sťažovateľa, že medzi úpadcom a sťažovateľom existoval záväzkovo-právny vzťah bez ohľadu na jeho označenie, ktorého súčasťou bola povinnosť úpadcu použiť účelovo získané prostriedky na rekonštrukciu zariadení tepelného hospodárstva. Sťažovateľ by bez existencie tohto záväzku na strane úpadcu nemal dôvod odovzdať tepelné hospodárstvo do správy úpadcu, ktorý by takto vlastne len inkasoval príjmy z tepelného hospodárstva, ktoré zahŕňali aj náklady na rekonštrukciu zariadení tepelného hospodárstva.

II.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

15. Ústavný súd ústavnú sťažnosť sťažovateľa predbežne prerokoval na neverejnom zasadnutí senátu ústavného súdu podľa § 56 ods. 1 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) a zistoval, či ústavná sťažnosť obsahuje všeobecné náležitosti podania (§ 39 zákona o ústavnom súde), všeobecné náležitosti návrhu na začatie konania (§ 43 zákona o ústavnom súde), osobitné náležitosti ústavnej sťažnosti (§ 123, § 124 a § 132 ods. 1 a 2 zákona o ústavnom súde) a či nie sú dané dôvody na jej odmietnutie podľa § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

16. Ústavný súd zistil, že sú splnené všetky ústavné a zákonné predpoklady na prijatie ústavnej sťažnosti sťažovateľky na ďalšie konanie v celom rozsahu, pričom otázku opodstatnenosti tvrdení v nej obsiahnutých bude potrebné posúdiť v konaní vo veci samej, a preto ústavnú sťažnosť prijal na ďalšie konanie (§ 56 ods. 5 zákona o ústavnom súde).

17. V ďalšom konaní bude ústavný súd predovšetkým hodnotiť možné porušenie označených práv sťažovateľa napadnutými rozhodnutiami a rozhodne aj o ďalších návrhoch sťažovateľa uplatnených v ústavnej sťažnosti.

II.1. Odloženie vykonateľnosti:

18. Podľa § 129 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže na návrh sťažovateľa odložiť vykonateľnosť napadnutého právoplatného rozhodnutia, opatrenia alebo iného zásahu, ak by právnymi následkami napadnutého právoplatného rozhodnutia, opatrenia alebo iného zásahu hrozila závažná ujma a odloženie vykonateľnosti nie je v rozpore s verejným záujmom.

19. V danom prípade vzhľadom na skutočnosť, že uhradenie predmetnej sumy by pre sťažovateľa predstavovalo závažnú ujmu, pretože vedie k zásadnému zásahu do jeho rozpočtu (výška priznanej sumy 86 558/50 eur s 12,5 % ročným úrokom z omeškania od 29. 11. 2003, ktorý vďaka celkovej dĺžke dotknutého konania a pochybenia súdov je viac ako 200 000 eur), ako aj s prihliadnutím na skutočnosť, že žalobcom je konkurzný správca úpadcu, v priebehu konania na ústavnom súde teda hrozí, že bude predmetná suma vymožená a zároveň dôjde k ukončeniu konkurzu na majetok úpadcu. V tomto prípade by sa však sťažovateľ po prípadnom kasačnom rozhodnutí ústavného súdu nemal možnosť spätne domôcť takto uhradenej sumy a zásah by sa stal nezvratným. Vzhľadom na uvedené skutočnosti ústavný súd vyhovel návrhu sťažovateľa a odložil vykonateľnosť napadnutého rozsudku krajského súdu v rozsahu II. a IV. výroku tak, ako to je uvedené v bode 2 výroku tohto uznesenia.

20. Rozhodnutie vo veci odloženia vykonateľnosti napadnutého rozsudku krajského súdu neprejudikuje meritórny záver ústavného súdu vo veci ústavnej sťažnosti sťažovateľa.

21. V súlade s § 131 ods. 1 zákona o ústavnom súde odklad vykonateľnosti napadnutého rozsudku krajského súdu zaniká najneskoršie právoplatnosťou rozhodnutia ústavného súdu vo veci samej, ak ústavný súd nerozhodne o jeho skoršom zrušení.

22. Podľa § 131 ods. 2 zákona o ústavnom súde odklad vykonateľnosti môže ústavný súd zrušiť aj bez návrhu, ak sa v priebehu konania ukáže, že pominuli dôvody, pre ktoré sa nariadil, alebo sa ukáže, že tieto dôvody vôbec neboli dané.

23. Vzhľadom na už uvedené skutočnosti ústavný súd rozhodol tak, ako to vyplýva z výrokových častí tohto uznesenia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 15. júna 2023

Robert Šorl
predseda senátu